

Oversikter og figurer

Hvordan opprettes testamenter?

Det finnes **ingen særskilte skjemaer** eller dokumenter som testamenter skal opprettes på, slik det for eksempel gjør for skjøter og ektepakter. Derimot gjelder det ganske strenge formkrav. Reglene er strenge i den forstand at en liten feil kan gjøre testamentet ugyldig. Selv om oversikten nedenfor kan virke komplisert, er reglene egentlig ikke så vanskelige.

For **nødtestamenter** gjelder egne regler, se al § 51.

I **hovedtrekk** går formkravene ut på at testamentet må opprettes skriftlig med to vitner som begge er til stede mens testator underskriver testamentet. Vitnene kan ikke være beslektet eller tilknyttet de som er tilgodesett i testamentet. Verre er det strengt tatt ikke!

Selv om hovedreglene er klare, finnes det en del små finurligheter i reglene om formkrav og om testamentsvitnenes habilitet. Nedenfor har vi derfor satt opp en oversikt over reglene.

Regler om hvordan testamenter skal opprettes finnes i arveloven kapittel VIII.

Formkravene står i § 49, hvor det første leddet lyder slik:

«Når ikkje anna er fastsett i dette kapitlet, skal testament gjerast skriftleg med to vitner som testator har godtatt og som er til stades saman og veit at dokumentet skal vere testament. Testator skal, medan dei er til stades, skrive under dokumentet eller vedkjenne seg underskrifta. Vitna skal skrive namna sine på dokumentet medan testator er til stades og etter hans ønske.»

Nedenfor skal vi se på en kort oversikt over formkravene – det vil si hva som *må* gjøres, og knytte noen små kommentarer til dem. Deretter skal vi se på hva som etter loven *bør* gjøres.

- **Testamentet må gjøres skriftlig**
Det kreves ingen spesielle skjema eller dokumenter. Selve testamentet kan godt være skrevet av andre, men etter testators ønske.
- **med to vitner**
Dette er et ubetinget krav. Det hjelper ikke om vitnet er advokat, dommer, lensmann eller lignende.
- **som testator har godtatt**
Dette skal sikre at testamentet virkelig er testators vilje, samt sikre mot tvang og lignende. Stilltiende aksept er normalt nok.
- **og som vet at dokumentet skal være testament.**
Dersom vitnene vet at dokumentet er et testament, trenger de ikke kjenne det nærmere innholdet. Kjenner de innholdet, trenger ikke dokumentet kalle seg testament. Vitnene må altså enten kjenne innholdet eller vite at det er et testament.
- **Testator skal skrive under dokumentet eller vedkjenne seg underskriften**
Testamentet må enten underskrives i vitnenes påsyn, eller testator kan vedkjenne seg sin tidligere påførte underskrift. Å vedkjenne seg underskriften vil si at testator peker på sin underskrift og bekrefter at den er hans. Vedkjennelsen kan normalt være stilltiende, det vil si at det fremgår av situasjonen at testator vedkjenner seg underskriften. Et minstekrav er at vitnene ser underskriften.
- **mens vitnene er tilstede samtidig.**
Dette er et absolutt krav. Vitnene må være tilstede samtidig når testator underskriver eller vedkjenner seg underskriften. Det hjelper ikke at de kommer like etter hverandre. Dette er et av de viktigste kravene å huske. Mange bommer her.
- **Vitnene må underskrive i testators nærvær**
Vitnene trenger strengt tatt ikke å skrive under samtidig, men det er et ubetinget krav at de undertegner i testators nærvær. Det sikreste er at vitnene underskriver med én gang når de allerede er der for å se at testator underskriver eller vedkjenner seg sin underskrift.
- **og etter hans ønske.**
Dette kravet skal sikre at avslutningen av testamentsopprettelsen virkelig er testators ønske. Kravet får liten betydning ved siden av vilkåret om at testator skal ha godtatt vitnene og deres tilstedeværelse.

I loven finner vi også en oppfordring om hva testamentsvitnene **bør gjøre**:

Testamentsvitnene *bør* påføre testamentet en bekreftelse på at formreglene er fulgt. De *bør* opplyse om at testator gjorde testamentet av fri vilje og at han var ved sans og samling. Vitnene kan gjerne tilføye adressen og yrket sitt. Testamentet *bør* dateres.

Denne **påtegningen** fra testamentsvitnene kan for eksempel se slik ut:

Undertegnede testamentsvitner som begge er myndige og som er tilkalt etter NN's ønske, bekrefter at NN har opprettet dette testamentet av fri vilje, at han var ved sans og samling og at han av eget ønske har undertegnet det i vårt felles nærvær. Vi har gitt våre underskrifter på testamentet i NN's nærvær.

Underskriftene *bør* være etterfulgt av vitnenes personalia. Dette kan være viktig for å oppspore vitnene dersom det i ettertid oppstår tvil om testamentets gyldighet. Opplysningene kan for eksempel se slik ut.

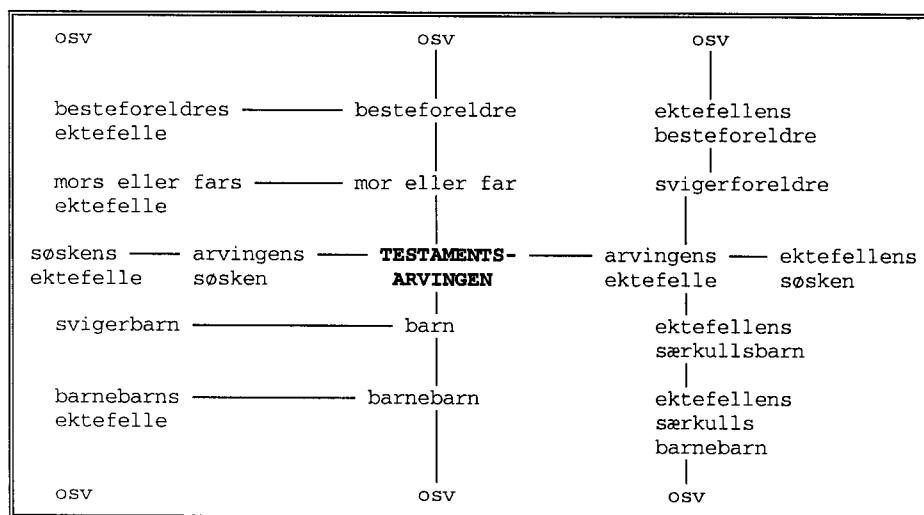
Signatur:
 Navn:
 Fødselsdato:
 Adresse:
 Yrke:

Krav til testamentsvitnene

Testamentsvitnene må være minst 18 år gamle og tilregnelige. De kan ikke være i nær slekt eller besvogret med *testamentsarvingen*. Med besvogret menes at man enten er ektefellens slektninger, eller slektningenes ektefelle. Det er imidlertid ikke noe i veien for at vitnene er beslektet eller besvogret *med testator*. Som regel *bør* man likevel bruke testamentsvitner som ikke har noen forbindelse verken med testator eller testamentsvitnene.

Vitnet kan som hovedregel heller ikke være ansatt hos den som tilgodeses.

Følgende slektninger av testamentsarvingen kan ikke være testamentsvitner:

Oversikt over regelsett og hovedvilkår ved de ulike skifter

	SKIFTE VED SEPARASJON OG SKILSMISSE		SAMMENSATT SKIFTE		OPPHØR AV USKIFTEBO		DØDSBO-SKIFTE
	Felleseie	Særeie	Felleseie	Særeie	felleseie	Særeie	
***							***
Deling av verdier	Felleseiet deles etter reglene i el. kap 12, dvs likedeling (§ 58) av verdier skapt under ekteskapet, det øvrige skjeves, (§ 59).	Hver beholder sitt særeie (el § 42). Ektepakt kan omgjøres hvis urimelig, el § 46, 2.ledd.	Felleseiet deles på samme måte som mellom ektefellene, med visse tillegninger, jfr el §§ 76-78. <i>Deretter</i> fordeles arven etter avdøde etter reglene i arveloven kap I og II.	Normalt ingen deling av verdier, se el §§ 42 og 43. Gjenlevende og avdøde «beholder» hvert sitt særeie. Avdødes særeie fordeles som arv etter reglene i arveloven kap I og II.	Hele uskifteboet likedeles uansett tidligere eierforhold, al § 26, 1.ledd. Skjevdeling kan ikke kreves, el § 77.	Hele uskifteboet deles i samme forhold som ved etableringen, al § 26, 2.ledd.	Arv fordeles verdimessig etter reglene i arveloven, eller som fastsatt i gyldig testament.
Rett til gjenstander	Hovedregel: Hver beholder egne gjenstander, med mindre urimelig Bolig: Hver beholder egen bolig Bolig: Den annens særeiebolig kan overtas eller bruksrett gis hvis <i>sterke grunner</i> taler for det, el § 74. Bolig: Hver beholder egne gjenstander, med mindre urimelig Bolig: Den annens særeiebolig kan overtas eller bruksrett gis hvis <i>sterke grunner</i> taler for det, el § 74.	Hovedregel: Hver beholder sitt (el § 42). Bolig: Den annens særeiebolig kan overtas eller bruksrett gis hvis <i>sterke grunner</i> taler for det, el § 74. Bolig: Hver beholder egne gjenstander, med mindre urimelig Bolig: Den annens særeiebolig kan overtas eller bruksrett gis hvis <i>sterke grunner</i> taler for det, el § 74.	Hovedregel: Gjenlevende beholder egne gjenstander med mindre åpenbart urimelig, sl § 63, 1.ledd. <i>Avdødes gjenstander</i> fordeles etter reglene i sl § 61, hvis ikke annet er bestemt i testament. Bolig: Gjenlevende overtar felles bolig (mv) med mindre åpenbart urimelig, sl § 63, 2.ledd. Loven går foran testament.	Hovedregel: Gjenlevende beholder egne gjenstander, og avdødes gjenstander fordeles etter reglene i sl § 61, eller iht gyldig testament. Bolig: Gjenlevende kan overta avdødes særeiebolig dersom <i>særlige grunner</i> taler for, sl § 63, 2.ledd if. Eventuell testamentarisk bestemmelse inngår i vurderingen av særlige grunner.	Bolig og andre gjenstander fordeles etter samme regler som det ordinære sammensatte skiftet. Gjenlevendes testamentsrådighet er begrenset iht al § 18, 2.ledd.	Bolig og andre gjenstander fordeles etter samme regler som det ordinære sammensatte skiftet. Er avdødes særeiebolig overtatt uskiftet iht el § 43, gjelder regler som for særeie (sl § 63, 2.ledd if). Gjenlevendes testamentsrådighet er begrenset iht al § 18, 2.ledd.	Rett til å overta gjenstander reguleres av sl § 61 (evt § 62), eller som fastsatt i gyldig testament.

Gjenlevende ektefelles rådgighet over uskifteboet

Råderett i live:

- **Utgangspunktet**, al § 18, 1.ledd: gjenlevende rår *som* ein eigar, med de begrensninger som er gitt i al.kap III.

– Begrensninger:

Handlingsregel	Sanksjon	Hjemmel	Materielle vilkår	Formelle vilkår
Gi bort eller gaveselge fast eiendom	Omstøtelse	§ 19	Så lav pris at det er en gave. Aksom god tro med hensyn til de faktiske forhold; at gjenlevende sitter i uskifte og de reelle verdier.	Saksanlegg innen ett år fra arvingen fikk kunnskap om disposisjonen
Gaver i misforhold til boet	Omstøtelse	§ 19	Antydnet faresone ca 20%. Aksom god tro	Samme som ovenfor
Delvise arveoppgjør til enkelte arvinger	Tilsvarende oppgjør, skifte eller avkorting.	§ 21	Arv eller arvelignede ytelser til en arving uten at de andre har fått tilsvarende.	Kravet må fremsettes eller varsles innen rimelig tid.
Misbruk av bomidlene	Skifte	§ 24, 2.ledd	På utilbørlig måte utsette boet for vesentlig og unødig minsking.	Ingen særlige
Misbruk av bomidlene	Vederlag	§ 27	Vesentlig minsking pga økonomisk vanstyring, misbrukt råderett eller annen utilbørlig adferd.	Må gjøres gjeldende på skiftet

Råderett ved testament:

Gjenlevende kan bare råde over den **del** av boet som regnes som arv etter gjenlevende, al § 18, 2.ledd 1.pkt jfr § 26.

Gjenlevende kan ikke disponere over **eiendeler** som førstavede *særskilt* har brakt inn, al § 18, 2.ledd 2.pkt.

I tillegg gjelder pliktdelsreglene på vanlig måte i forhold til gjenlevendes livsarvinger.

Likedelingsoppgjøret

Ikke-likedelingsmidler			Likedelingsmidler	Ikke-likedelingsmidler				
Mannens forlods-rettig-heter holdes utenfor	Fra mannens brutto sær eiendel midler trekkes gjeld knyttet til disse midlene	Mannens skjevdelingsmidler er allerede nettomidler.	Sum netto likedelingsmidler til likedeling mellom ektefellene	Likedelingsmidler, fratrullet gjeld knyttet til dem	Hustruens skjevdelingsmidler er allerede nettomidler.	Fra hustruens brutto sær eiendel midler trekkes gjeld knyttet til disse midlene	Hustruens forlods-rettigheter holdes utenfor	
	Mannens netto sær eiendel midler holdes utenfor likedelingen	Skjevdelingsmidlene holdes utenfor likedelingen		Hustruens netto likedelingsmidler går til likedeling			Hustruens netto sær eiendel holdes utenfor likedelingen	
				Felleseie midler	Særeie midler			

Summen av mannens og hustruens netto likedelingsmidler deles likt. I realiteten betyr det at den av dem som har mest, må gi den andre halvparten av differansen. Eks: Hustruen har netto 800' og mannen netto 600'. For at begge skal sitte igjen med 700', må hustruen overføre halvparten av differansen, dvs 100', til mannen.

